

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Andra kammaren.

Nr 18.

Tisdagen den 12 mars.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 5 och den 6 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Bismark* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 174, med förslag till lag med särskild bestämmelse angående rätt att erhålla laga skifte inom vissa delar av Kopparbergs län; och

nr 172, angående pension åt filosofie magistern J. E. Högbergs änka och barn.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 173, angående täckande av vissa å järnvägen Limedsforsen—Särna uppkomna förluster å lånemedelskapital.

§ 4.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 401 av herr *Jonsson* i Eskilstuna *m. fl.*; och

nr 402 av herr *Norsell m. fl.*; samt

till bankoutskottet motionen nr 403 av herr *Engberg*.

§ 5.

Statsutskottets utlåtanden nr 27—29, som härpå föredrogs, bordlades åter.

§ 6.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 30, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten, blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 7.

Härefter föredrogos, men bordlades ånyo bankoutskottets utlåtanden nr 18—22, första lagutskottets utlåtande nr 12 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 8.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 279, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 i anledning av väckta motioner, I: 160 och 206, om ändringar i gällande bestämmelser om explosiva varor, i vad detsamma rörde motionen I: 206; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 9.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslutning till ett i Paris den 27 augusti 1928 avslutat internationellt fördrag rörande fördömande av krig;

statsutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av vissa astronomiska instrument;

bankoutskottets memorial, nr 23, angående anordnande av telefonväxel i riksdagshuset; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 1 §, 8 kap. 1 § och 20 kap. 6 § i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Herr *Sköld* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 138, angående grunder för försäljning av kronoegendomar m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 404, bordlades.

§ 12.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Andersson** i Stockholm, som anförde: Arbetslösheten är en naturlig frukt av den kapitalistiska produktionsordningen, den produktionsordning där profiten utgör det viktigaste, hänsyn

till behovet kommer i andra hand och hänsynen till det arbetande folket är utsluten. Arbetsköparna betrakta det som en alldeles särskilt stor fördel, om tillgången på arbetskraft, den vara de vilja köpa så billigt som möjligt, är större än efterfrågan. Ju större arbetslösheten är, ju fördelaktigare ur arbetsköparens synpunkt. Ju mindre hjälp det lämnas de arbetslösa, dess större blir nöden och detta ökar i sin tur arbetsköparnas förutsättningar att köpa arbetskraften billigt och erhålla stor profit. Dessa utgångspunkter ha präglat statens s. k. hjälpverksamhet mot de arbetslösa.

Arbetslöshetskommissionen har i stället för att vara ett statsorgan för hjälp åt de arbetslösa blivit ett verktyg i arbetsköparnas händer för nedpressning av arbetslönerna.

I början av kommissionens verksamhet var det mera sällan som till nödhjälpsarbete upptogs arbeten, vilka eljest skulle komma till utförande i den öppna marknaden inom den närmaste framtiden. Allt efter som verksamheten fortgått har emellertid kommissionen börjat konkurrera med den öppna marknaden om arbetena. Det är nu vanligt att kommissionen hos statliga och kommunala företag gör förfrågan om huruvida arbeten finnas, som kommissionen kan få taga hand om, och det inträffar till och med att kommissionen tager hand om och utför arbeten åt enskilda, såsom det skett med järnvägsbygget Hällefors—Gravendal. Denna utveckling av kommissionens verksamhet, som icke är en tillfällighet utan en genomförd plan, har medfört att ett flertal arbeten, som eljest skulle ha blivit utförda med den öppna arbetsmarknadens löner, hava lagts under arbetslöshetskommissionen och betalats med löner, fastställda enligt kommissionens direktiv. Erfarenheten har visat, att de i statliga och statskommunala nödhjälpsarbeten utgående lönerna icke räcka till täckande av kostnaderna ens för den mest anspråklösa levnad, utan har fattigvården måst träda emellan och med understöd lindra nöden inom många nödhjälpsarbetarens familjer.

Kostnaderna för sådan hjälpverksamhet vid sidan av nödhjälpsarbetena öka givetvis kostnaderna för arbetet, utan att detta kommer till uttryck i de avgivna kostnadsberäkningarna, vilka enligt statsrevisorernas upplysningar dock betydligt överskrida det, som kan anses normalt och vad som skulle inträffa, därest arbetet utfördes med den öppna marknads löner.

Statsrevisorerna anföra sålunda följande, vilket utgör exempel på kostnaderna för av kommissionen utförda arbeten:

»Att under sådana förhållanden utföra en större väganläggning genom området för en så hög kostnad som *nära 27 kronor per längdmeter* måste anses såsom misshushållning. Uppmärksammas må att till kapitalutgiften, cirka 70,000 kronor, måste läggas underhållskostnaderna. Arbetena med hårdgörningen av vägbanan syntes icke vid revisorernas besök vara fullt avslutade. I varje fall torde anläggningen kräva ett omfattande underhåll i form av påkörning av makadam m. m., innan densamma kan anses fullt färdigställd. *Känt är att s. k. allmänna vägar i dessa trakter kunna åstadkommas för cirka 10 kronor per längdmeter.*»

Att kostnaderna icke ligga i arbetslöner bestyrkes av en annan i statsrevisorernas berättelse förekommande uppgift, vilken lyder:

»Kostnaderna för järnvägen, oberäknat lastplatserna, men inräknat iståndsättningen av den äldre sträckan närmast Motala ström, hava uppgått till cirka 800,000 kronor, varav 650,000 kronor falla på arbetslöshetskommissionen och 150,000 kronor på domänstyrelsen. I arbetslöner hava av kommissionen utbetalats 350,000 kronor. I nämnda kostnadsbelopp ingå emellertid icke kostnaderna för de avsevärda kvantiteter trävirke, som använts i form av sliprar, timmer i rustbäddar över mossar o. s. v. Ensamt till sliprar har åtgått över 1,200 kubikmeter virke.»

Interpellation. Därav framgår att icke ens 43 % av den av revisorerna omtalade totala kostnaden går till arbetslöner.

(Forts.)

Ifråga om lönerna konstaterade jag, vid de besök jag under hösten på inbjudan av kommissionen gjorde på en del arbetsplatser, att dessa icke stodo i rimligt förhållande till det utförda arbetet ens om man utgår från de arbetslöner, som betalas på områden där lönerna i den öppna marknaden äro hårdast nedpressade. Synnerligen samstämmiga klagomål framfördes från arbetarna, att de, då stora ansträngningar gjorts för att komma upp till en förtjänst, som bättre skulle räcka till täckande av levnadskostnaderna, fått vidkännas sänkning av de förut låga ackordspriserna.

En studiedelegation, som nyligen utsänts av Malmö fackliga centralorganisation, har i sin rapport meddelat, att ackordspriserna äro kr. 0:60—1:25 per kbm. på arbeten, som i den öppna marknaden betalas med 3:50—4:00 kronor. Delegationen framhåller vidare, att de »fingo tillfälle taga del av lagbasens arbetsbok, och av denna framgick att hela inkomsten för januari månad, 142.5 arbetstimmar, utgjorde kr. 49:19, eller i genomsnitt 34.5 öre per timme, kr. 2:93 per full arbetsdag. Det var vana grovarbetare, som kunde uppnå denna inkomst; åtskilliga andra fingo nöja sig med mindre och ett fåtal hade uppnått större förtjänst». Det är att märka, att detta är inkomster, vilka intjänas på ackordsarbete. Delegationen har även lämnat en skildring av förhållandena vid de arbetsplatser, som besökts, och denna skildring överensstämmer i allt väsentligt med mina egna iakttagelser från dessa och de övriga platserna.

Därest omtanke om de arbetslösa fått öva inflytande vid bestämmande av de åtgärder staten skolat vidtaga för att avhjälpa arbetslöshetens verkningar, skulle arbetslöshetspolitiken hava varit en annan än den, som genom arbetslöshetskommissionen bedrivs.

I debatterna om de av riksdagen fastställda arbetslöshetsdirektiven har man huvudsakligen uppehållit sig vid den detalj, som innehåller de förnedrande strejkbrytardirektiven. En granskning av det läge, vari de av staten genom nödhjälpsarbete »hjälp» arbetarna befinna sig, visar emellertid, att hela arbetslöshetspolitiken, sådan den nu bedrivs, är för arbetarklassen nedbrytande.

Med den rationaliseringsprocess, som för närvarande pågår inom industrien, visas tydligt att de arbetslösas antal icke kommer att minskas. Utvecklingen tyder sålunda på, att antalet arbetare inom industriföretagen snarare minskar än ökar. I anslutning därtill kan behovet av statshjälp icke sägas vara av tillfällig art. Arbetslöshetskommissionen hotar att bli en ordinarie statsinstitution, vilken under sig lägger väg- och liknande anläggningsarbeten och bedriver dessa med en lönepolitik, som endast är ägnad åstadkomma skadliga verkningar. Detta emedan de som placeras i nödhjälpsarbetena bli så utarmade, att de oftast sakna möjlighet att draga sig upp ur det elände vari de och deras anhöriga försättas. Det intresse, som från kommissionens sida nedlägges på lönefrågan, är uteslutande inriktat på att hålla lönerna nere vid en nivå, som gör det omöjligt för arbetarna att försörja sig på den arbetslön, som betalas i de arbeten, med vilka kommissionen har något att skaffa. I kommissionens lönepolitik ingår icke någon hänsyn till värdet av det arbete, som utföres, utan allt går ut på att med nedpressande av arbetspriserna sätta arbetarna i större och större beroendeställning. Om de utgifter sammanräknas, som nu åtgå för täckande av kommissionens och de lokala arbetslöshetskommittéernas verksamhet samt de fattigvårdsunderstöd, som måste utbetalas för lindrande av den nöd, som råder i nödhjälpsarbetarnas familjer, måste man komma till det resultatet, att betydligt effektivare hjälp skulle kunna beredas de arbetslösa, därest kommissionen och därmed sammanhängande organ avskaffades och arbetena i stället bedrevos med den öppna marknadens löner. Den strävan, som nu förekommer från samhällets sida, att göra stora grupper av arbetare i behov av fattig-

vård, ehuru de utföra arbetsprestationer, vilka, om avtalsenlig lön därför betalades, skulle lämna sådan försörjning som tillkommer arbetare i allmänhet, vore därmed avskaffad. *Interpellation.*
(Forts.)

Arbetslöshetskommissionens verksamhet inriktas med och utan kommunernas medverkan på att göra nödvändiga och ekonomiskt bärande arbeten till nödhjulsarbeten. Detta ehuru endast en ytterst ringa procent av antalet arbetslösa bliver delaktiga i den s. k. hjälp, som kommissionen bereder. Dessa kommissionens åtgärder ha mötts med en bestämd motvilja från arbetareorganisationerna. Frågan om blockerande av alla kommissionens arbeten har vid flera tillfällen behandlats i fackföreningarna. Sverges arbetares centralorganisation (S. A. C.) och Väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet behandlade gemensamt frågan om blockerande av järnvägsbygget Ulricehamn—Jönköping och beslöto även gemensamt åtgärder i denna riktning. Den mening, som då kom till uttryck, har sedan fullföljts av S. A. C. med livligt instämmande från en mängd till L. O. hörande fackföreningar. En annan organisation, som i stor utsträckning är berörd av arbetslöshetskommissionens lönedepressning, är Kommunalarbetareförbundet. Denna organisation har under senare tiden ansett sig nödsakad rikta blockad mot vissa under kommissionens medverkan bedrivna statskommunala arbeten. Det ur arbetarsynpunkt berättigade i såväl S. A. C:s som Kommunalarbetareförbundets blockadbeslut torde vara obestridligt även om beträffande den förra blockaden det från socialdemokratiskt håll gjorts stora ansträngningar för att blockaden icke skall respekteras.

Mot åtgärden att göra Ulricehamnsbanan till nödhjulsarbete gjordes på sin tid invändningar även från socialdemokratiskt håll och det varnades för de konflikter, som vore att vänta. Arbetslöshetskommissionen fullföljde emellertid sina avsikter, och detta trots att det, enligt Göteborgs stadsfullmäktiges protokoll, fanns enskild järnvägsbyggare, som förklarar sig vilja utföra arbetet för den beräknade kostnaden och då givetvis med den öppna marknadens löner. Enbart detta, att ett sådant arbete göres till nödhjulsarbete, är tillräckligt motiv för en blockad mot arbetet ifråga. Under blockaden mot Ulricehamnsbanan ha de arbetslösa med svälten som påtryckningsmedel hårt pressats. För att de skola låta engagera sig som blockadbrytare. De som haft husrum på härbärgena i det »arbetarestyrda» Stockholm ha, då de vägrat att bryta mot den solidaritetsprincip, efter vilken de fostrats i fackorganisationerna, blivit utkörda från dessa s. k. bostäder till att natt och dag vandra på stadens gator. Några, som under detta tryck låtit utrusta sig för resa till den blockerade arbetsplatsen men vid närmare begrundande dock låtit solidaritetsbegreppet taga överhand och icke rest men dock ej kunnat avstå från frestelsen att för de fem kronor, de erhållit i reskassan, stilla sin värsta hunger och möjligen skaffat sig tillfälle att komma under tak en natt, ha blivit åtalade och dömda som brottslingar. Det förbättrar icke läget och det förnedrande i denna omänskliga behandling att Stockholms stads arbetslöshetskommitté med socialdemokratisk majoritet aktivt deltagit i dessa åtgärder mot oförvitliga människor, som ej begått annat brott än att det kapitalistiska samhället ställt dem utan arbete.

Järnvägsbygget saknar förutsättningar att bliva färdigt inom överskådlig tid, därest arbetslöshetskommissionen i fortsättningen skall hava sin hand med vid utförande av denna anläggning. En verkställd undersökning visar, att kommissionen ej lyckats pressa på långt när det antal arbetare till det blockerade banbygget, som det i kommissionens meddelanden till pressen göres gällande. Och detta trots att det till denna plats hänvisats personer, som eljest säkerligen icke kommit ifråga till nödhjulsarbete. Något ens nämnvärt banbyggnadsarbete förekommer icke utan endast litet snöskottning o. dyl. De, som med socialdemokratiskt bistånd och med svälten som särskilt påtrycknings-

Interpellation.
(Forts.)

medel pressats till att resa till banbygget, söka sig därifrån så snart som möjligt, och den inneboende solidaritetskänslan säger dem, att i en dylik situation är det en heder att utföra så litet arbete som möjligt.

Varje tal om att det ur ekonomisk synpunkt är motiverat att utföra arbetet som nödhjälpsarbete faller på sin egen orimlighet, ty arbetet kan knappast bliva ordnat mer oekonomiskt än vad för närvarande sker. Den kortast möjliga tiden för arbetets utförande och järnvägens snara utnyttjande i trafik måste ur ekonomisk synpunkt vara det förnuftigaste. Det som nu pågår ifråga om detta arbete är emellertid motsatsen och kan icke medföra annat resultat än utsvältande av arbetare, som eljest på detta arbete skulle kunna försörja sig.

Den utsugning av hela arbetareklassen, som pågår genom den nuvarande arbetslöshetspolitiken, kan icke i längden få fortgå. Arbetareklassen kräver oavvisligen, att samhället effektivt hjälper arbetslöshetens offer, och det är samhällets plikt att bereda hjälp och avskaffa den nöd, som nu råder i tusenden och åter tusenden arbetarehem.

Med hänsyn därtill och med de erfarenheter, som under åren vunnits av statens »hjälpverksamhet», sådan den bedrivs genom arbetslöshetskommissionen, kan det ur alla synpunkter sägas, att skäl föreligga för avskaffande av arbetslöshetskommissionen och ordnande av hjälpverksamheten för de arbetslösa på ett humanare och ur arbetaresynpunkt mer tillfredsställande sätt.

I anslutning till vad sålunda anförts anhåller jag härmed att till hr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

1) Anser herr statsrådet icke, att de verkningar arbetslöshetskommissionens verksamhet medfört nu motivera kommissionens avskaffande och genomförande av en därmed följande ändring i den statliga arbetslöshetspolitiken?

2) Därest så icke är fallet, har statsrådet då för avsikt att vidtaga sådana åtgärder, som kunna medföra, att det nu blockerade järnvägsbygget Jönköping—Ulricehamn upphör att bedrivas såsom nödhjälpsarbete, samt ge arbetslöshetskommissionen direktiv att andra arbeten, om vilka tvist uppstår med resp. fackorganisationer, icke få av arbetslöshetskommissionen understödjas eller bedrivas som nödhjälpsarbete?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Sandström* under 5 dagar från och med den 16 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.54 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 13 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

I enlighet med därom den 8 innevarande mars fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra ledamöter i den nämnd, som enligt § 69 riksdagsordningen äger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, dels ock sex suppleanter för ledamöterna i denna nämnd; och blevo därvid utsedda till

ledamöter:

herr *Alströmer*,
 » *Andersson* i Höör,
 » *Andersson* i Löbbo,
 » *Andersson* i Rasjön,
 » *Bergström* i Hälsingborg,
 » *Borggren*,
 » *Carlsson* i Solberga,
 » *Engberg*,
 » *Jansson* i Edsbäcken,
 » *Johansson* i Brånalt,
 » *Johansson* i Sollefteå,
 » *Larson* i Tönnersa,
 » *Laurin*,
 » *Lindgren*,
 » *Lindmark*,
 » *Lundkvist* i Eskilstuna,
 » *Lundstedt*,
 » *Nilsson* i Örebro,
 » *Olsson* i Österbo,
 » *Olsson* i Rödningsberg,
 » *Persson* i Grytterud,
 » *Pettersson* i Bjälbo,
 » *Wachtmeister* och
 » *Wikström*,

var och en med 141 röster; samt

suppleanter:

herr *Johansson* i Fårekulla,
 » *Gardell* i Stenstu,
 » *Rudén*,
 » *Ahl*,
 » *Weijne* och
 » *Bergström* i Bäckland,
 var och en med 50 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 2.

Härefter företogs, likaledes i enlighet med kammarens beslut den 8 innevarande mars, val av dels tolv valmän för att enligt § 70 riksdagsordningen utse kommitterade för tryckfrihetens vård, dels ock tre suppleanter för dessa valmän; och blevo därvid utsedda till

valmän:

herr *Forssell*,
 » *Gardell* i Stenstu,
 » *Jonsson* i Eskilstuna,
 » *Lindberg*,
 » *Lindley*,
 » *Lindqvist* i Halmstad,
 » *Mosesson*,
 » *Olsson* i Ramsta,
 » *Persson* i Falla,
 » *Petersson* i Lerbäcksbym,
 » *Törnkvist* i Karlskrona och
 » *Wallerius*,
 var och en med 53 röster; samt

suppleanter:

herr *Lundström*,
 » *Vougt* och
 » *Västberg*,
 var och en med 19 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 1 och 2 här ovan omnämnda valen.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 174, med förslag till lag med särskild bestämmelse angående rätt att erhålla laga skifte inom vissa delar av Kopparbergs län; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 172, angående pension åt filosofie magistern J. E. Högbergs änka och barn.

§ 5.

Herr *Skölds m. fl.* på kammarens bord liggande motion nr 404, som nu föredrogs, remitterades till jordbruksutskottet.

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av herr *Anderssons* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål angående statens arbetslöshetspolitik blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 7.

Härefter föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, statsutskottets utlåtande nr 9, bevillningsutskottets betänkanden nr 8 och 9, bankoutskottets memorial nr 23 samt andra lagutskottets utlåtande nr 23.

§ 8.

Till avgörande företogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av väckta motioner angående vissa lätnader i fråga om anskaffande av vårutsäde.

*Ang. vissa
lätnader i
fråga om
anskaffande
av vårutsäde.*

Uti följande inom andra kammaren väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner hade föreslagits,

i motionen nr 17 av herrar *Andersson* i Rasjön och *Olsson* i Mora, att riksdagen måtte besluta anvisa ett belopp av 2,000,000 kronor att genom hushållningssällskapens bemedling utlämnas till jordbrukare som räntefria lån till inköp av vårutsäde år 1929 enligt de grunder, som Kungl. Maj:t närmare bestämde;

i motionen nr 24 av herr *Aronson*, att riksdagen behagade anslå ett förslagsanslag av 500,000 kronor, att i enlighet med grunder, som av vederbörande utskott torde närmare formuleras, användas till inköp av vårutsäde för gratisutdelning åt ekonomiskt svaga jordbrukare, som saknade sådant av egen skörd; och

i motionen nr 292 av herr *Svedberg m. fl.*, att riksdagen måtte anvisa ett förslagsanslag å 20,000 kronor, att användas till fraktlindring för vårutsäde.

Utskottet, som till behandling i ett sammanhang förehaft ovannämnda motioner, hemställde, att desamma icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Aronson: Herr talman, mina damer och herrar! Jag utsätter mig måhända för risken att anses förmåten, då jag här har begärt ordet i ändamål att hålla ett litet försvarstal för en sak, som är avstyrkt av ett enhälligt utskott. Jag har emellertid den förnimmelsen, att den fråga det här gäller är av så stor betydelse för dem, som man med de ifrågavarande motionerna avsett att hjälpa, att jag icke gärna kan finna mig i, att saken utan vidare begraves i tysthet.

Dessutom har jag av utskottets utlåtande fått den uppfattningen, att man där icke tillfullo beaktat de svårigheter som för vår jordbrukande befolkning äro rådande i anledning av den svåra bristen på utsäde till det instundande vårbruket.

Det är ju ett känt förhållande, att jordbruket under en följd av år arbetat under synnerligen ogynnsamma betingelser. Man kan icke neka till, att de jordbrukare, som haft svag ekonomi, under de senaste åren icke kunnat undgå att få denna ytterligare försvagad och försämrad till följd av de dåliga konjunkturer, som för jordbrukets vidkommande gjort sig gällande. Det är givet, att då man har sin ekonomi försvagad, då är en ekonomisk olycka, som inträffar, så mycket mer kännbar. Den ekonomiska olycka, som jag här syftar på, är den brist på vårutsäde, som gör sig gällande i stora delar av vårt land till det instundande vårbruket till följd av den ogynnsamma väderlek, som varit rådande under den sist gångna sommaren.

Nu har det, som kammarens ärade ledamöter behagade finna, här väckts tre

Ang. vissa
lättnader i
fråga om
anskaffande
av vårutsäde.

(Forts.)

motioner, sammanfallande i så måtto, att de avse att åvägabringa några lättnader i dessa ekonomiska svårigheter för de mest betryckta jordbrukarna. En utav dessa motioner avser, att man genom statsanslag skulle bereda möjligheter för erhållande av billiga lån för inköp av vårutsäde för dem, som vilja begagna sig därav. Den andra motionen inriktar sig på ett förbilligande av frakterna för vårutsäde, och den tredje, som väckts av mig, går ut på, att man genom ett anslag av 500,000 kronor skulle bereda möjlighet till inköp av vårutsäde till gratisutdelning åt de ekonomiskt mest betryckta jordbrukarna.

Jag vill naturligtvis ingalunda underskatta betydelsen av de två förstnämnda motionerna. Jag skulle naturligtvis gärna se, att hjälp beredd, vilken form än hjälpen komme att taga. Men det är givet, att jag skall känna mig böjd för att i första hand åvägabringa motivering för den motion jag själv väckt.

Jag har också varit inne på den tanken, att man skulle genom billiga lån understödja anskaffandet av utsäde, men då jag tänkte närmare på saken, fann jag, att man genom en sådan åtgärd ändå icke skulle lyckas hjälpa dem, som äro mest i behov av hjälp. Det är en känd sak att man för att få ett lån måste prestera säkerhet för detsamma. Det är också givet, att för lån av här ifrågavarande slag kommer man att fordra full och prima säkerhet. Den institution, som skulle ha att utlämna lånen, måste naturligtvis göra det under ansvar. Den står i ansvar för de utlämnade lånen. Och det gör, att den säkerhet, den måste fordra för desamma, måste vara av prima beskaffenhet. Det kan ifrågasättas om de, som kunna prestera säkerhet för ett lån, äro att anse som hjälplösa. Värre är det för dem, som ej kunna ställa säkerhet, och det är dessa, som jag tänkt på, då jag lagt förslaget som jag gjort.

Nu har jordbruksutskottet remitterat motionerna till lantbruksstyrelsen, som också yttrat sig över desamma. I sitt yttrande åberopar lantbruksstyrelsen vissa uttalanden från hushållningssällskapen, som tidigare avgivits på förfrågan av styrelsen beträffande den förefintliga bristen på vårutsäde. Det är emellertid att beklaga, att icke själva motionerna blivit remitterade till hushållningssällskapen, utan att man har nöjt sig med dessas ställa säkerhet, och den i ämnet. För min del anser jag detta så mycket mera beklagansvärt, som det från hushållningssällskapet i ett län, Värmlands, framförts ett önskemål i ungefär samma riktning som min motion anger. Man har nämligen där visserligen icke precis tillstyrkt ifrågavarande förslag, men man har angivit det vara förmånligt, om man kunde beträda en väg, varigenom utsädet på något sätt kunde förbilligas. Det är ungefär detsamma, vartill jag syftat med min motion. Jag tror att därest motionerna varit remitterade till hushållningssällskapen ganska gott hopp förefunnits om att därifrån skulle avgivits sympatiska uttalanden för det av mig framlagda förslaget.

Lantbruksstyrelsen yttrar nu, att det sätt att hjälpa, som i min motion blivit bragt på tal, aldrig varit ifrågasatt inom hushållningssällskapen, och att dessa följaktligen icke kunnat uttala sig om detsamma. Längre fram i sitt utlåtande säger emellertid styrelsen, att den för sin del finner den ifrågasatta principen farlig att begagna sig av. Och man anför såsom ett ytterligare skäl för sitt om ej direkt avstyrkande så åtminstone icke tillstyrkande uttalande, att det skulle komma att stöta på oöverbanneliga svårigheter, då man skulle försöka avgöra, vilka som borde anses befinna sig i ett sådant nödläge, att de borde ifrågakomma till den föreslagna gratisutdelningen. Styrelsen tillägger emellertid sedermera, att man å andra sidan intet har att erinra mot beviljande av ett sådant anslag, därest, såsom i motionen synes förutsättas, sådana bestämmelser kunna meddelas, som medföra garantier i angivna avseende.

Vad nu först den princip beträffar, som man här anser vara betänkelig, vill jag för min del säga, att därest man icke förut slagit in på den vägen, att man

medelst statsanslag försökt lindra en nöd, som icke är att anse som självförvållad, hade jag nog icke vågat mig på att väcka det ifrågavarande anslagskravet. Men om man nu härutinnan skulle slå in på en ny princip, så är den ny endast i så måtto, att även nödställda jordbrukare för en gångs skull komme i åtnjutande av hjälp från statens sida. Och principens farlighet tror jag neutraliseras i betydande grad därutav, att man här med större säkerhet än på andra områden kan avgöra, om den nöd, som vederbörande råkat i, är självförvållad eller icke.

Detta nu om själva principen.

Vad sedan angår svårigheterna att göra en fördelning efter rättvisa grunder — så att anslaget verkligen kommer dem till godo som bäst behöva tillgodoses, har jag tänkt även på den saken. Jag har ingalunda förbiset svårigheterna härutinnan. Men jag har föreställt mig att man genom samarbete mellan hushållningssällskapen och deras distriktsnämnder samt de kommunala myndigheterna skulle kunna komma över denna svårighet något så när tillfredsställande. Fullkomlighet kan man naturligtvis aldrig räkna med att uppnå här lika litet som i andra avseenden. Nu tror jag emellertid i alla fall, att man med god vilja ändå kunnat göra något för att hjälpa och även få denna fråga ordnad på något så när tillfredsställande grunder i ifrågavarande avseende. Jag behöver endast erinra om hurusom pensionsnämnderna och fattigvårdsstyrelserna ha till sin huvudsakliga uppgift att avgöra, vilka som kunna vara berättigade att erhålla ekonomisk hjälp av det allmänna. Hade man här anlitat dessa, tror jag, att det icke vore alldeles omöjligt att lösa ifrågavarande svårighet.

Nu ligger det emellertid så till, att motionerna och därmed hela saken är avstyrkt av utskottet, och som jag nämnde i början har jag icke kunnat vara tillfreds därmed. Jag kan, herr talman, icke avstå från att vidhålla mitt i motionen framställda yrkande, dock med den ändringen, att då det i motionen ifrågasättes, att man överlämnar åt vederbörande utskott att forma ut bestämmelserna för huruledes denna fördelning skall ske, detta mitt yrkande ersättes med en anvisning till att Kungl. Maj:t skulle få lösa denna svårighet. Jag ber således att få yrka, att riksdagen behagade anslå ett förslagsanslag av 500.000 kronor att i enlighet med de grunder, som av Kungl. Maj:t bestämmas, användas till inköp av vårutsäde för gratisutdelning åt ekonomiska svaga jordbrukare, som sakna sådan av egen skörd.

Herr Svedberg: Herr talman! Som jag i denna fråga har en motion. däri jag yrkar, att riksdagen måtte anvisa ett förslagsanslag å 20,000 kronor att användas till fraktlindring för vårutsäde, skall jag be att få säga några ord.

Ett av de skäl, varför jag kommit att väcka denna motion, är framställt i motionen, och det andra skälet är, att Kungl. Maj:t redan i vad det gäller höstutsädet gått på den vägen om fraktlindring för sådant utsäde, och särskilt vill jag då framhålla, att de skäl, som tala för fraktlindring för höstutsädet, finnas fortfarande lika starka, då det gäller vårutsädet, därför att den fraktlindring, som beretts för höstutsädet, icke kommit de flesta av Norrlands jordbrukare till del. Jag anser det därför vara konsekvent, att riksdagen nu beslutar en motsvarande nedsättning i frakterna på vårutsädet, så att även de norrländska jordbrukarna kunna få del av de lättnader, som tillkommit dem, som förmodligen mest använda höstutsäde. Nu har denna motion hänvisats till jordbruksutskottet, som i sin ordning remitterat motionen till lantbruksstyrelsen, och denna styrelse har inhämtat yttranden från en del hushållningssällskap, som tänkas ha intresse för att någonting göres i den här vägen, och då är det i synnerhet Norrlands hushållningssällskap, som kommit i tillfälle att yttra sig. Inom Norrbottens län ansågs det och befarades, att denna fraktlindring icke skulle komma jordbrukarna till godo,

*Ang. vissa
lättnader i
fråga om
anskaffande
av vårutsäde.
(Forts.)*

Ang. vissa
lättnader i
fråga om
anskaffande
av vårutsäde.

(Forts.)

utan att mellanhänderna skulle bli de, som drogo fördel av denna fraktlindring, om den kom till stånd. Västerbottens läns hushållningssällskap anser, att om det skall göras något för jordbrukarna, så gäller det icke blott att hugga in på den ena eller andra punkten med en tillfällig hjälp utan hjälpa upp det hela. Jag understryker detta livligt men jag går ut ifrån, att detta hushållningssällskapets förvaltningsutskott icke har riktig kläm på, att det icke är så lätt att få fram något på den vägen inom riksdagen, utan det möter rätt stora svårigheter, bara när det gäller att vid ett kritiskt tillfälle göra något för jordbrukarna. Däremot var det yttranden från Jämtlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands läns hushållningssällskap, vilka yttranden samtliga gå ut på att de äro intresserade av att något göres för att få anslag till motsvarande fraktlindring även på vårutsädet. De beröra också just den svårigheten att kunna ordna detta på ett tillfredsställande sätt, så att denna fraktlindring icke kommer mellanhänderna till godo utan att den skulle anordnas så, att jordbrukarna finge fördelen. Nu har Värmlands läns hushållningssällskap i sitt yttrande särskilt påpekat, att det anser, att om frågan skall lösas, borde den verka retroaktivt från den 1 december 1928. Lantbruksstyrelsen har, såvitt jag kunnat utläsa det rätt, yttrat sig ganska välvilligt därom och tycks även ha haft litet svårt för att komma ifrån det rättvisa i att även vårutsädet kommer i åtnjutande av samma fördelar av en fraktnedsättning, som höstutsädet hade förra hösten. Styrelsen yttrar nämligen så här: »Innan lantbruksstyrelsen närmare ingår på denna fråga, vill styrelsen erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 31 augusti 1928 för lindring av frakterna å utsäde av höstsäd anvisade medel från extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.» Och så säger den slutligen: »Det torde icke kunna förnekas, att årets svårigheter i fråga om utsäde medfört en större transport därav än sedvanligt, särskilt till de norra delarna av landet, och att detta med *rådande höga* frakttariffer medför en ytterligare tunga för jordbruket i dessa trakter.» — Jag vill särskilt poängtera, att den säger: »rådande höga frakttariffer.» — »Jämväl kan det enligt lantbruksstyrelsens förmenande ifrågasättas, om icke de nordligare delarna av landet, som på grund av ringa höstsädesodling hade jämförelsevis litet gagn av fraktnedsättningen i fråga om utsäde av sådan vara, rättvisligen borde erhålla fraktlindring i fråga om den för deras odling mest betydelsefulla vårsåden.» Det förefaller här, som om lantbruksstyrelsen ifrågasätter, om det ändå icke vore konsekvent, att de nordligare delarna av landet, som på grund av ringa höstsädesodling hade föga gagn av fraktnedsättningen för höstutsädet, rättvisligen borde erhålla fraktlindring i fråga om den för deras odling mest betydelsefulla vårsåden. Nu har lantbruksstyrelsen emellertid påpekat besvärigheterna med att ordna denna fråga och på grund av svårigheten, som ligger däri, att tiden är så långt framskriden, ställer den sig också mycket betänksam. Jordbruksutskottet har tagit fasta på vad lantbruksstyrelsen yttrat rörande svårigheterna därutinnan och kommit helt enkelt till det resultatet att utan vidare avslå även denna motion, trots att det inom utskottet funnits stora sympatier för densamma.

Det är dock en punkt i lantbruksstyrelsens utlåtande, som jag måste be att få föredraga, nämligen när styrelsen säger: »Styrelsen vill emellertid i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av att fraktsatserna för spannmål och andra lantbruksprodukter bringas i ett förhållande till jordbruksprodukternas nuvarande värde, som mera sammanfaller med det, som rådde före kristiden, än vad nu är fallet.» Det är just den synpunkten, som framförts i en motion, som väckts här i kammaren av herr Svensson i Grönvik och undertecknad, och som senare kommer att behandlas, däri vi påpeka just detta, då det gäller att göra upp de nya taxorna för järnvägarna. Jag är

därför synnerligen tacksam för att ha fått detta stöd så bestämt uttalat av lantbruksstyrelsen, och för att den inser, att frakterna, särskilt på jordbruksprodukterna, äro onormalt höga, och att därför en rättelse i detta avseende bör komma i fråga. Nu hade det ju varit önskvärt, om lantbruksstyrelsen tidigare tagit initiativet i anslutning till Kungl. Maj:ts beslut den 31 augusti 1928 även då det gällt fullföljande av fraktlindring för vårutsädet, men det har av en eller annan anledning icke skett; och utskottet har slutligen kommit till det resultatet, att det avstyrker motionen och anser, att den icke bör till någon kammarens åtgärd föranleda. Emellertid har jag nu den uppfattningen, att utskottet med litet god vilja kunnat ordna denna fråga. Särskilt när det finns anknytning till ett förfarande i samma riktning som under förra hösten, så hade utskottet kunnat tillstyrka denna motion om fraktlindring. Då jag har den uppfattningen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

*Ang. viss-
lättnader i
fråga om
anskaffande
av vårutsäde.*

Forts.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman, ärade kammarledamöter! Det är ingen, minst inom jordbruksutskottet, som bestrider, att det icke förelegat svårigheter särskilt för anskaffande av vårutsäde på grund av den regniga väderlek, som varit rådande under den gångna hösten. Det var även därför, som man å hushållningssällskapens ombudsmöte vid deras sammanträde i slutet av september månad tog upp denna sak och gjorde en hänvändelse till Kungl. Maj:t. Det var på ett mycket tidigt stadium, skörden stod ännu ute, och man hyste farhågor för om den överhuvud taget skulle kunna bärgas och kunna bli i sådant skick, att den skulle kunna användas till utsäde. Då denna fråga kom till lantbruksstyrelsen, infordrade den yttranden, men på grund av ärendets brådskande natur nöjde man sig med att vända sig till norrländska hushållningssällskapens sekreterare. En del av de yttranden, som inkommo, voro emellertid sådana, att lantbruksstyrelsen icke ansåg sig kunna göra något åt den saken, utan gjorde en förnyad framställning till förvaltningsutskottet, vilka yttranden sedermera inkommo. När motionerna väcktes här i kammaren och kommo till jordbruksutskottet, togos de upp till behandling, så fort som de förelägo i tryck, just med tanke på att man skulle behandla motionerna snabbt. Ärendet remitterades till lantbruksstyrelsen för avgivande av yttrande, och det är en mycket vanlig väg. Motionären, herr Aronson, var missnöjd över att icke jordbruksutskottet remitterade ärendet till respektive läns förvaltningsutskott, men man har alltid gått den här vägen genom lantbruksstyrelsen, och vi ha med detta följt en gammal praxis. Jag vill säga, att det fanns nog starka sympatier, särskilt för den motion, som avsåg en nedsättning i frakterna, nämligen herr Svedbergs motion, och jag tror, att många inom utskottet i likhet med mig voro av den uppfattningen, att det var den enda framkomliga vägen, om överhuvud taget man skulle kunna ge något stöd. Nu sade den föregående ärade talaren, att jordbruksutskottet kunnat göra det, ifall det velat, men efter de yttranden, som inkommit från respektive orter, hade det varit omöjligt för jordbruksutskottet att få någon grund att därpå bygga en tillstyrkan av motionen. Här talas om dessa yttranden, som inkommit ifrån hushållningssällskapens förvaltningsutskott i de delar av landet, som närmast beröras av denna fråga. I Norrbottens län säger man, att »åtgärder utöver dem, hushållningssällskapet själv vidtager, icke äro erforderliga». Förvaltningsutskottet hos Västerbottens läns hushållningssällskap, som den ärade talaren nämnde om, säger, att detta icke borde vara en fråga om en tillfällig hjälp utan man borde taga sikte på ett varaktigt främjande av näringen, men säger också, att inom detta område kunde denna fråga »lösas utan annat ingripande än vad de lokala organisationerna redan vidtagit eller ämnade vidtaga». Jämtlands läns hushållningssällskaps för-

Ang. vissa
lättnader i
fråga om
anskaffande
av vårutsäde.

(Forts.)

valtningsutskott säger, »att något behov av lån för ändamålet synes icke föreligga. Däremot skulle en lindring i fraktkostnaderna särskilt i fråga om utsädeshavre, givetvis medföra en viss lättnad, därest den kunde ordnas så, att den icke komme mellanhänderna till godo.» Ja, detta är den svaga punkten, som jag sedan skall litet närmare beröra. Gävleborgs läns förvaltningsutskott har anfört följande: »Något bekymmer för, att utsädesbehovet inom dess område instundande vår ej skulle kunna täckas, torde knappast behöva hysas. Lån för anskaffande av utsäden syntes ej erforderligt, men fraktlindring för utsäde borde komma till stånd, om också förvaltningsutskottet ansåge sig böra framhålla, att en sådan åtgärd för innevarande år icke torde få så stor betydelse, då anskaffandet av vårutsäde skedde genom länets utsädesfirmor, vilka redan upplagt en betydlig del av det för året erforderliga behovet.» Koppjarbergs läns förvaltningsutskott har ansett »fraktlindring vid transport av utsäde av korn och havre böra livligt förordas», men gjorde därvid det villkoret, att det jämväl skulle gälla transport å enskilda banor. Värmlands läns förvaltningsutskott har velat hava retroaktivitet från den 1 december 1928. Detta senare har lantbruksstyrelsen helt och hållet avböjt, därför att det vore omöjligt att kunna säga, vilken del av den spannmål, som transporterades till dessa orter, komme att användas till utsäde och vilken del, som komme att användas till foder. Vidare har det upplysts inom utskottet av en ledamot, som också är sekreterare i ett hushållningssällskap, att agenter genomkorsat alla trakter i Norrland, som äro i behov av hjälp, och taga upp order, i vilka order priserna äro bestämda vid leverans inom viss tid. I följd härav skulle jordbrukarna icke komma att få någon nytta av detta. Ett yttrande har inkommit till utskottet, som icke finnes intaget i betänkandet. Det är mycket färskt, kommer från Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott och är daterat den 28 februari. Detta utskott berör först behovet och säger, att det finns tillgång på utsäde i Västernorrlands län, att en stor del av det, som skördas däruppe, icke är så dåligt, som man trodde, och att vattenhalten i spannmålen varit stor, men förbättrats genom lagring, och det är genom hushållningssällskapets försorg man fått prova i statens provningsanstalt. I fråga om fraktlindring för söderifrån infört utsäde kan det synas, att sedan den väsentliga delen av behovet redan är inköpt och infört i länet, en fraktnedsättning icke utan avsevärda praktiska svårigheter kunde genomföras. För de små partier utsäde, som jordbrukarna i detta län inköpt, skulle en fraktlindring eller fraktfrihet å statens järnvägar icke ha någon nämnvärd betydelse. I fråga om lånevägen avstyrker utskottet helt och hållet, och såvitt det gäller ett direkt statsanslag till mindre bemedlade jordägare, som äro i nödläge, så har man icke yttrat sig därom.

Jordbruksutskottet har icke haft något annat att stödja sig på än lantbruksstyrelsens yttrande och de från de hörda ortsmyndigheterna inkomna utlåtandena, och dessa voro såsom jag förut nämnde, sådana, att utskottet avstyrkt motionen. Något behov av att gå lånevägen tycktes icke föreligga, utan det enda skulle då vara en fraktlindring, som förordats i åtskilliga yttranden. Men det framgår av lantbruksstyrelsens yttrande, att en fraktlindring, när det är så långt lidet på våren och behovet däruppe redan är fyllt, genom att man fått upp spannmål dit, icke hade någon betydelse utan, i fall det skulle bliva ett riksdagens beslut, bleve det utan verkan. Under sådana förhållanden kunde vi inom jordbruksutskottet icke göra något åt den saken och voro också fullt eniga på den punkten. Beträffande herr Aronsons motion om ett anslag på 500,000 kronor att tilldelas de mindre bemedlade, sade herr Aronson, att man skulle låta pensionsnämnderna och andra kommunala myndigheter avgöra, när ett verkligt behov föreläge. Jag tror emellertid, att

det skulle bli en mycket svår uppgift för hushållningssällskapens förvaltningsutskott och vilken annan myndighet som helst, och det skulle bli alldeles omöjligt att få någon likformighet, när man icke kan hänskjuta frågan till en central myndighet, utan det komme att bli olika tillämpning, vilket komme att skapa ett berättigat missnöje. Detta är min övertygelse. Detta är väl också ett skäl, som gjort att de myndigheter, som yttrat sig, lämnat herr Aronsons motion alldeles utanför.

Ja, herr talman, trots att man gärna i denna sak skulle vilja göra något, har detta varit omöjligt på grund av de yttranden, på vilka utskottet måst bygga sitt utlåtande. Första kammaren har i denna fråga redan tagit ställning utan debatt, och jag hemställer, att andra kammaren måtte bifalla utskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Lindmark: Herr talman! Det torde vara ovedersägligt, att fördelen av fraktlindring för transport av spannmål skulle med hänsyn till den långt framskridna årstiden i stort sett endast komma mellanhänderna till godo. Icke förty föreligger ett bestående behov hos jordbrukarna att få största möjliga hjälp vid utövandet av sin näring. Detta är naturligtvis särskilt fallet för Norrland, eftersom avstånden från leveransorterna i södra och mellersta Sverige till Norrland äro utomordentligt stora. Jag hade nu den oturen, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för voterings skull måste avlägsna sig, men jag skulle vilja uttala en vädjan till honom, att han till en kommande riksdag kunde föreslå fraktlindringar för sådana varor, som jordbruket behöver. Jag tänker då icke endast på spannmål utan även på konstgödsel och maskiner. Detta skulle visserligen icke bli en fullt tillfredsställande hjälp, som skulle kunna göra jordbruksnäringen bärande, men det skulle i sin mån kunna bidra till att så skulle kunna ske.

Att endast hjälpa de fattigaste jordbrukarna och dem, som bäst skulle behöva en hjälp, torde icke vara att anse såsom tillfyllest, då det ju måste vara av stort intresse, att även de förmögnare jordbrukarna få sin näring bärig. Det måste ju vara ett allmänt intresse, att jordbruket hålles på en sådan nivå, att folk har intresse för det, och så att de, som bedriva jordbruk, kunna avlöna sina arbetare på ett tillfredsställande sätt. Detta är som sagt ett stort riktsintresse, och det skulle vara till stor skada för samhället, även för konsumenterna, för den händelse jordbruket skulle gå väsentligt tillbaka. Som jag nämnde, anser jag, att en väg att gå just vore att genomföra fraktlindringar för de förnödenheter, som jordbruket behöver, men en sådan fraktlindring måste vara av bestående natur och icke endast tillfällig. Jag har velat uttala denna uppfattning till kammarens protokoll och hoppas, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet får del av densamma.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr Andersson i Rasjön: Herr talman! I det läge, frågan nu har kommit, är det givetvis icke möjligt, att något positivt beslut i dag skall kunna komma till stånd. Den diskussion, som har uppstått, har emellertid oförtydligt visat, att motionärerna icke ha varit ute i ogjort väder. Annars får kanske den, som bara läser utskottets och lantbruksstyrelsens yttranden, lätt den uppfattningen, att de motionärer, som från skilda håll och på olika vägar ha velat bispringa de jordbrukare, som nu stå inför en hotande utsädesbrist till våren, ha varit ute i onödan. Det är för att ytterligare understryka, att så icke har varit fallet, som jag här har begärt ordet.

I lantbruksstyrelsens utlåtande finnes intaget ett referat av de yttranden, som inkommit från respektive hushållningssällskap. Jag vill framhålla, att dessa referat äro ytterligt sammanträngda. Jag har själv varit i tillfälle att

Ang. vissa
lättnader i
fråga om
anskaffande
av värvsäde.
Forts.

*Ang. vissa
lätnader i
fråga om
anskaffande
av vårutsäde.
(Forts.)*

taga del av hushållningssällskapens yttranden i original, och av dessa framgår med all önskvärd tydlighet, att det verkligen föreligger brist på vårutsäde i stora delar av vårt land. I vissa delar särskilt i den provins, som jag själv representerar, vågar jag påstå, att bristen är större än den varit på mycket länge. Våren 1924 vidtogs ju från statsmakternas sida vissa åtgärder i syfte att bringa lindring i de då rådande svårigheterna, åtgärder av samma beskaffenhet som dem, jag nu tillåtit mig påyrka i min motion. Av utskottets utlåtande synes nu framgå, att man har den uppfattningen, att svårigheterna nu äro mindre än de voro år 1924. Jag vill emellertid framhålla, att i de trakter jag känner, är förhållandet det rakt motsatta. Svårigheterna äro nu betydligt större än år 1924. Av Kopparbergs läns hushållningssällskaps yttrande i ärendet framgår också, att utsädesbrist förefinnes i samtliga kommuner i provinsen utom i de två sydligaste. Det framgår också av samma yttrande, att även när utsäde till en del kan erhållas av den egna skörden, är detta av ytterligt tvivelaktig beskaffenhet. Liknande är förhållandet i vissa delar av Värmlands län. Hushållningssällskapet där vitsordar, att utsädesbristen är av ungefär enahanda omfattning som år 1924.

Jag har som sagt endast velat fastslå, att det verkligen förefinnes avsevärda svårigheter för jordbrukarna i dessa bygder, och det är synnerligen beklagligt, att frågan nu har kommit i det läge, att tydligen ingenting kan åtgöras. Jag vill icke anklaga någon för att ha medverkat till att föra frågan in i den återvändsgränd, dit den har kommit, men det förefaller mig egendomligt, när det funnits tre olika vägar att välja på, att ingen av dem befunnits framkomlig. Jag för min del skulle gärna sett, att samtliga de väckta motionerna blivit bifallna och i varje fall någon av dem, men så har dessvärre icke kunnat ske.

Beträffande fraktlindringen sägs det, att det är för sent att göra något, att behovet redan är fyllt och att vinsten av fraktlindringen endast skulle komma mellanhänderna till godo. Vad beträffar kontant hjälp till inköp av utsäde, sägs det, att man av principiella skäl icke vill inlåta sig på det, och beträffande den av mig och herr Olsson i Mora anvisade vägen, sägs det, att det icke föreligger något behov av lån. I detta sistnämnda avseende pekar man på, att år 1924, då riksdagen anvisade 1,500,000 kronor, togs härav endast omkring 400,000 kronor i anspråk. Jag får för min del säga, att det är vackert så, ty så sent, som ärendet den gången behandlades, var det icke möjligt, att saken kunde hinna uppmärksammas av jordbrukarna och lånemöjligheten komma till användning. Det är nämligen att märka, att den kungörelse i ärendet, som då utfärdades, expedierades av Kungl. Maj:t så sent som den 25 mars, och vid den tidpunkten torde väl de allra flesta jordbrukare redan ha vidtagit åtgärder för att finansiera sina utsädesköp. Ungefär liknande är ju också läget nu. Fastän jordbruksutskottet säger sig ha påskyndat ärendets behandling så långt det varit görligt, är det givetvis nu i sista laget att vidtaga någon åtgärd.

Herr talman! I sakens nuvarande läge har jag intet yrkande, men jag måste beklaga, att icke detta ärende i de instanser, som haft med saken att göra, har behandlats på det sätt, att något kunnat göras från statsmakternas sida för att bringa hjälp åt de jordbrukare, varom här är fråga, och det är vågar jag säga de för närvarande sämst ställda jordbrukarna i vårt land.

Herr Carlström: Herr talman! Att jordbruksutskottet icke har kunnat föreslå någon åtgärd för hjälp i detta fall tror jag var och en, som läst utskottets redogörelse, måste ha klart för sig icke är utskottets fel. Det saknades icke vilja hos utskottet att hjälpa, om det hade varit möjligt. Och jag vågar påstå, att var och en, som läser lantbruksstyrelsens yttrande, måste få klart för sig, att det var omöjligt för utskottet att komma till något annat resultat än vad som

skett. Av uttalandena av hushållningssällskapen i de olika län, som beröras av en eventuell åtgärd, framgår tydligt och klart, att det är ingenting att göra åt saken och att det egentligen icke *behöver* göras något. Det är kontentan.

För min del hade jag önskat, att utskottet i sista stycket av sin motivering hade uttalat, att det tydligen förefunnits bristande kontakt mellan hushållningssällskapen och lantmännen i respektive län. Under det att man från lantbrukarnas sida redan i höstas kom fram med krav i detta avseende och förnyade detta krav i början av innevarande år, så har svaret vid båda tillfällena från hushållningssällskapens sida blivit, att det är ingenting att göra, och att det har uttröts, att det finns utsäde. En del har sparat av det gamla årets skörd, och de övriga ha redan skaffat sig vad de behöva i utsäde. Under sådana förhållanden kan naturligtvis icke utskottet föreslå, att något nu skall vidtagas, men jag vill understryka, att jag tycker det är något egendomligt, att icke hushållningssällskapen i respektive län ha kunnat skaffa sig en klarare bild av läget än vad tycks ha varit förhållandet. Det säges nu, att på hösten, medan säden stod och växte, och under den svåra väderlek, som då rådde, såg det mörkt ut, och då trodde man, att det skulle bli utsädesbrist, men sedan, när säden var bärgad, var den bättre än man trott. Ja, om det hade stannat vid detta, men varför kom man då igen från lantbrukarnas sida med förnyade krav i januari i år? Det visar ju, att det var icke bra, som det var. Men som jag förut har nämnt, med de yttranden, som riksdagen fått av hushållningssällskapen genom lantbruksstyrelsen, kan riksdagen absolut icke göra något nu.

Jag har endast velat anföra detta, herr talman, och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Aronson: Jag har icke något intresse av att draga ut diskussionen alltför länge, men det är dock ett par saker, som jag skall be att få beröra utöver vad jag redan förut har sagt.

Jag har icke kunnat känna mig tillfreds vare sig med bemötandet från jordbruksutskottets ordförande eller med de yttranden, som i övrigt ha fällts. Såvitt jag har kunnat förstå, har man icke tillräckligt beaktat just vad jag velat få fram genom min motion, nämligen att det gäller att hjälpa de svagast ställda jordbrukarna, som icke ha möjlighet att skaffa sig lån vare sig från ena eller andra hållet. Det är ju dessa, som man i första hand bör hjälpa, och man får icke förbise den svårighet, som just dessa jordbrukare befinna sig uti.

Då jordbruksutskottets ordförande i slutet av sitt anförande sade, att den motion, som jag hade väckt, hade, om jag fattade honom rätt, lämnats å sido av de myndigheter, som haft att yttra sig över motionerna, så är detta icke riktigt. Först och främst ha icke hushållningssällskapen fått motionerna utremitterade till sig, alltså icke heller min motion, och följaktligen ha de icke alls kunnat yttra sig om densamma. Lantbruksstyrelsen återigen, som har yttrat sig över motionen i fråga, har, som kammarens ärade ledamöter själva kunna förvissa sig om genom att läsa utskottets utlåtande, ägnat min motion en ganska tillfredsställande uppmärksamhet, om styrelsen också icke har kommit till precis samma slutsats, som jag för min del hade önskat. Jag ber endast att få fästa uppmärksamheten vid slutorden i lantbruksstyrelsens yttrande om min motion, där styrelsen säger, att »å andra sidan har styrelsen givetvis intet att erinra mot beviljande av sådant anslag, därest, såsom i motionen synes förutsättas, sådana bestämmelser kunna meddelas, som medföra garantier i angivna hänseenden». Jag kan sålunda vara tillfreds åtminstone i så måtto, att motionen varit uppmärksammas av den, som fått densamma sig förelagd. Hade motionen utremitterats till hushållningssällskapen — jag vill icke klandra jordbruksutskottet för att så icke skett, ty det kan ju hända, att det medfört svårigheter och att tiden varit för kort — har jag det bestämda hoppet, att den också skulle ha

*Ang. visser
lättnader i
fråga om
anskaffande
av värusäde.
(Forts.)*

Ang. vissa
lättnader i
fråga om
anskaffande
av vårutsäde.
(Forts.)

blivit uppmärksammas, och jag tror mig icke alldeles sakna anledning att hoppas, att den också skulle ha blivit välvilligt bedömd.

Herr Weibull: Onekligen ha de här omnämnda förhållandena mycket stor betydelse för vår produktion. Det är alldeles riktigt, som lantbruksstyrelsen säger i slutet av sitt utlåtande, att »styrelsen vill emellertid i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av att fraktsatserna för spannmål och andra lantbruksprodukter bringas i ett förhållande till jordbruksprodukternas nuvarande värde, som mera sammanfaller med det, som rådde före kristiden, än vad nu är fallet».

När man läser igenom hushållningssällskapens yttranden, ser man ju tydligt, hurusom frakttariffernas höjd rätt mycket försvårar transporter av utsäde. Jag skulle därför i likhet med en av de föregående talarna i denna diskussion vilja hemställa till Kungl. Maj:t, att man toge i övervägande i tid att få en bestående lindring av fraktsatserna till stånd. Jag tänker även på en speciell frakttariff för utsäde. Under ett år som det föregående, då en hel del säd i Norrland icke hann mogna, gällde det att transportera från södra och mellersta Sverige grobara utsädespartier av tidiga varieteter av spannmål, havre och korn. Då skulle naturligtvis mycket vara vunnet, om man hade lägre tariffer, varigenom frakterna icke komme att uppgå till avsevärda belopp av varans värde.

I Tyskland har man i produktionens intresse just genom låga frakttariffer å utsäde löst detta problem.

Som saken nu ligger och vi redan äro komna till mitten av mars, tror jag det är överkomligt att gå in för en fraktnedsättning, eftersom dessa utsädestransporter dels redan äro fullbordade, dels pågå. Jag tror, att det är mera vunnet, om man tack vare de motioner, som nu ha framkommit, kunde få saken löst för beständigt genom en ny tariffberäkning.

Under nuvarande förhållanden ber jag alltså att få yrka bifall till det föreliggande utskottsutlåtandet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande motionen II:24, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan, i vad densamma avsåge berörda motion, dels ock på bifall till det av herr Aronson i avseende härå under överläggningen gjorda yrkandet; och blev utskottets hemställan i förevarande del av kammaren bifallen.

Vidare gav herr talmannen i fråga om motionen II:292 propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i vad anginge nämnda motion, dels ock på bifall till motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan jämväl i denna del.

Slutligen blev efter herr talmannens därå framställda proposition utskottets hemställan, i vad den ej besvarats genom de nu fattade besluten, av kammaren bifallen.

§ 9.

Herr statsrådet *Malmberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 175, angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning m. m.; och nr 177, angående medel för påbörjande av nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10.

Å föredragningslistan var härefter uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frigivande till allmänt begagnande av fisket vid vissa kronan tillhöriga stränder, holmar och skär vid västkusten.

*Ang.
frigivande
till allmänt
begagnande
av vissa
fisken vid
västkusten.*

I en till riksdagen den 1 februari 1929 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 74, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

att fisket vid de till lotsverket anslagna holmar och skär inom Göteborgs och Bohus samt Hallands län, dock med undantag av fiske efter ostron, upplätes till allmänt begagnande i den omfattning, som 1 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske omförmälde,

att från och med budgetåret 1929/1930 grundskatt finge upphöra att utgå från nämnda holmar, samt

att hummerfiske, som tillkomme kronans under domänstyrelsens förvaltning stående fastigheter inom Vette, Tanuns och Kville härad av Göteborgs och Bohus län, efterhand som löpande arrendeperioder ginge till ända, upplätes på sätt nyss nämnts beträffande lotsverket anslagna holmar och skär och sålunda undantoges vid fastigheternas disponerande för kronans räkning.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Andersson* i Grimbo och *Svensson* i Grönvik förklarar, att de inom utskottet yrkat avslag å föreliggande proposition, i vad anginge norra Väderöarna och övriga under domänstyrelsen hörande fastigheter.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Hage: Herr talman! Jag har begärt ordet av en särskild anledning. Det är nämligen så, att det framgår av utskottets utlåtande, att här är fråga om att i en detalj utsträcka rätten till fritt fiske. Då så är förhållandet, har jag tänkt passa på tillfället att visa på, att föregående års riksdag hade uppe denna fråga om rätten till fritt fiske i ett större sammanhang. Resultatet av 1928 års riksdags förhandlingar blev ju bland annat, att riksdagen avlät en skrivelse till Kungl. Maj:t, däri man begärde, att frågan om ordnandet av fisket för hela ostkusten skulle tagas upp till behandling av Kungl. Maj:t. Nu framgår det av justitieombudsmannens ämbetsberättelse rörande den hittillsvarande behandlingen av riksdagens skrivelser, att denna fråga är, som det uttryckes i justitieombudsmannens berättelse, »beroende på Kungl. Maj:ts prövning.» Nu är, skulle jag tro, detta uttryck »beroende på Kungl. Maj:ts prövning» en mycket mångtydig formulering. I ett sådant uttalande kan ju läggas in t. ex., att frågan i stort sett ännu icke är upptagen till behandling av Kungl. Maj:t. Hur det förhåller sig med den saken, därom vet jag emellertid ingenting. Men jag skulle vilja säga, att skulle det vara fallet, vore det beklagligt, därför att det torde vara på det sättet över en hel del av ostkusten, särskilt i Gävleborgs och Västernorrlands län, att där existera mellan jordägarna och fiskarna vissa förhållanden, som behöva uppklaras. Det borde alltså åstadkommas en lagstiftning så fort som möjligt på detta område.

Nu föreställer jag mig, att det kanske varit omöjligt för Kungl. Maj:t att utreda hela denna fråga till 1929 års riksdag. Men det förefaller, att denna

*Ang.
frågande
till allmänt
begagnande
av vissa
fisken vid
västkusten.
(Forts.)*

fråga skulle kunna komma fram och föreläggas riksdagen åtminstone till 1930 års riksdag. Det är för att påskynda denna utredning och åstadkomma om möjligt ett framläggande till 1930 års riksdag av denna sak, som jag har begärt ordet.

Jag hade en särskild anledning för övrigt att begära ordet i denna fråga, därför att en kommitté, landstingens norrlandskommitté, som jag själv tillhör, har gjort en framställning i frågan. Jag vill också påpeka, att förhållandena för fiskarna i vissa delar av Norrland lika väl som på andra ställen verkligen äro sådana, att det är i hög grad motiverat, att det åstadkommes en lagstiftning på detta område.

Nu vet jag mycket väl, att denna fråga ligger egentligen under justitiedepartementets beredning. Men jag föreställer mig, att när det gäller en sådan sak som denna, sker väl beredningen i samförstånd mellan jordbruksministern och justitieministern. Från den utgångspunkten och då jag ser jordbruksministern närvarande i kammaren, har jag velat framföra dessa synpunkter. Jag kan naturligtvis icke begära, att jordbruksministern skall svara något i frågan, men skulle jordbruksministern hava möjlighet att något litet lämna upplysning om, hur denna utredningsfråga ligger för närvarande, skulle jag finna det synnerligen önskvärt.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Johansson**: Herr talman! Med anledning av herr Hages yttrande ber jag få nämna, att den fråga, som avses i propositionen, är icke innesluten i den stora utredning, varpå herr Hage syftade, utan den åtgärd, som kammaren nu har att besluta om och som utskottet har tillstyrkt, är en konsekvens av det beslut, som förra året fattades i frågan.

Det är riktigt, att ärendet lyder under justitiedepartementet. Men jag har gjort mig underrättad om, hur utredningen ligger till. Det förhåller sig så, som herr Hage nämnde, att redan i den proposition, som vid förra årets riksdag avlämnades, framhölls det angelägenheten av, att en utredning rörande vissa fiskerättsförhållanden kom till stånd. Det antyddes bland annat, att man borde ägna uppmärksamhet även åt den norrländska kusten. 1928 års lagändring hänförde sig blott till Göteborgs och Bohus län samt vissa delar av Halland, detta beroende på, att där var utredningen så fullständig, att man kunde våga sig på en reformering i den delen. I den skrivelse, vari riksdagen anmälde sitt beslut att antaga propositionen, begärdes utredning i flera avseenden, bland annat, som herr Hage nämnde, rörande fiskerättsförhållandena vid ostkusten och då också på norrlandskusten. Med anledning av denna riksdagsskrivelse hava vissa förarbeten vidtagits inom justitiedepartementet. Över huvud är det så, att alla fiskerätsfrågor äro såväl juridiskt som faktiskt av en mycket invecklad natur. Innan utredningen igångsattes, måste man alltså skaffa sig en överblick över alla de olika omständigheter, som äro av betydelse för utredningens planläggning. Man måste också beakta de framställningar, som inkommit från olika korporationer och enskilda sammanslutningar. Det är naturligt, att också därvid de norrländska fiskerättsförhållandena komma att beaktas. Det är också naturligt, att i det sammanhanget jämväl kommer att tagas under överbäggande den framställning från landstingens norrlandskommitté, som herr Hage nämnde och som han också undertecknat och vilken framställning avser åstadkommandet av sådana åtgärder, att den norrländska fiskarebefolkningen vinner en minst lika stark ställning som den, vilken tillförsäkrats fiskarna på västkusten genom 1928 års ändring i fiskerättslagen. Även i detta fall är ärendet av ytterst invecklad och svårlöst natur. Frågorna äro emellertid föremål för utredning i departementet och justitieministerns uppmärksamhet. Denna framställning

från landstingens norrlandskommitté har också bilagts akten och blir alltså föremål för samma uppmärksamhet.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Vad det här är fråga om är att kronans fiskerätt skulle frigivas. Det gäller bara hummerfisket. I övrigt är fisket med rörlig redskap fritt med undantag för hummer och ostron. I detta fall är hummerfisket fritt i de södra delarna av länet. Där får man fiska hummer. Men i den norra delen hava strandägarna kvar sin rätt till fiske. Nu skulle staten upplåta sin rätt i fråga om en del holmar, som lotsarna haft till sina boställen såsom löneförmån. Så är det fråga om en ögrupp, som heter Väderöarna, där fisket är utarrenderat av staten för 900 kronor om året. Det är en direkt uppoffring, som staten gör. Sedan skulle staten släppa efter fiskerätten på kronoegendomarna. Nu är det så i Saltsjön, att på det hela taget tillgången på fisk anses outtömlig. Men det gäller något annat i fråga om hummern. Hummern anses vara stationär. Vi hava en kungl. förordning, som säger, att under viss tid är hummern fridlyst. Vidare är det bestämt, att om man fångar en hummer, som icke håller ett mått av ungefär 8 $\frac{1}{2}$ tum i längd, så skall han kastas tillbaka i sjön.

Det säges, att fiskarbefolkningen har begärt att få fri rätt att fiska hummer och att det har hållits möten med hundratals personer i sådant syfte. Men då vill jag säga, att av hundra personer på ett sådant möte är det kanske icke flera än tio, som hava något intresse för att hummerfisket blir fritt. De göra sig naturligtvis gällande, och ingen motpart är närvarande och säger någonting emot det, utan så blir ett uttalande om, att fisket skall bli fritt.

Jag tror för min del icke på nyttan av att släppa hummerfisket fritt, utan tror tvärtom, att detta är galet och till skada i det hela taget. Vi kunna tänka på, hur det förhåller sig i verkligheten. Nu har envar sitt område att fiska på, och då kan man tänka sig att åtminstone någon är benägen att släppa tillbaka den uppfiskade undermåliga hummern på detta område. Men hur blir det, om hummerfisket blir fritt? Litet var känna vi nog människonaturen — och jag förutsätter, att jordbruksministern gör det också. Om nu fisket blir fritt och en undermålig hummer blivit uppfiskad, så vet sig fiskaren vara i den situationen, att han får ingen nytta av hummern, om han kastar tillbaka den i sjön. Men den, som har fiskerätten för sig ensam, har intresse av att följa den kungl. förordningen och släppa tillbaka hummern.

Nu säges det, att det är lag på, att hummern icke får fiskas, om han är för liten. Det kan så vara. Vi veta dock, att det är många historier rörande affärer med den där undermåliga hummern, som ju bl. a. icke får transporteras eller försäljas. Men det ordnar sig i alla fall. Om alla få lov att fiska hummer, har ingen intresse av att släppa den undermåliga hummern tillbaka. Men ett sådant intresse har den, som har ensamrätt till hummerfisket. Jag kan ju göra t. ex. en jämförelse med en jaktmark. Där är det samma förhållande. Vad blir det för glädje av det, om alla få lov att jaga på ett visst område? Jo, att det blir icke något för någon. Det är likadant med hummern.

Vid Väderöarna har staten nu en inkomst av 900 kronor om året enbart för hummerfisket, och nu är det meningen, att staten skulle giva fisket fritt. Det skulle bli en gåva, menar man, åt befolkningen, som skulle få fördel av den fria fiskerätten. Men hur blir det? Det blir en glädje, som varar bara i 14 dagar. Sedan är hummern slut. Då är staten av med de 900 kronorna för all framtid och fisket är sämre för all framtid och till ingen nämnvärd nytta för någon. Så ser jag saken åtminstone. Alla komma att fara dit och försöka fiska så mycket som möjligt. Då blir icke heller den under-

*Ang.
frigivande
till allmänt
begagnande
av vissa
fisken vid
västkusten.
(Forts.)*

*Ang.
frigivande
till allmänt
begagnande
av vissa
fisken vid
västkusten.
(Forts.)*

måliga hummern släppt tillbaka så, som om en arrendator sitter där med ensamrätt till fisket och har nytta av hummerfisket på platsen i framtiden.

Likadant är förhållandet, där det är fråga om de gamla kronoegendomar, som gränsa till kusten och där det gäller frigivande av den strandrätt, som nu tillkommer kronoarrendatorerna. Härutinnan heter det i propositionen, att vid värdesättningen av arrendena upptages icke hummerfisket till särskilt värde. Därför skall, allt eftersom dessa arrenden utgå, fisket förklaras fritt. Det blir ingen uppoffring för staten, säges det, när staten icke haft någon inkomst av detta fiske. Då kan gärna fiskarbefolkningen i länet få fiska fritt. Ja, men detta blir, säger jag, till skada för grannarna. Ty där komma många dit och fiska, och det blir mera rovfiske än eljest. Jag är av den uppfattningen, att det på detta sätt blir till skada för vårt fiske.

Vidare säges det om hummern, att han är en lyxfisk. Det kan vara sanning i viss mån. Men vi importera för närvarande icke så litet med hummer utifrån, särskilt från Norge.

Förra årets riksdag antog en del icke lyckliga bestämmelser, som jag går förbi. Nu kommer Kungl. Maj:t och föreslår ytterligare en del förändringar som skada detta fiske. Skola vi nu gå vidare på denna väg och följa Kungl. Maj:t, blir följden, att fisket blir allt sämre och sämre. Då få vi också importera mera hummer, och att vi i framtiden skola få äta mera norsk hummer än hittills, strävar väl ingen efter.

Som jag nämnde, är hummerfisket fritt i södra delen av Bohuslän. Det visar sig också, att det fiskas mindre hummer i den södra än i den norra delen av Bohuslän. Det råder olika uppfattningar om vad detta beror på. Från vissa håll göres det gällande, att orsaken är, att i södra delen är det fri rätt för alla att fiska hummer. Andra säga, att det beror på andra orsaker. Men faktum är, att detta fiske är av mindre betydelse i den södra än i den norra delen av detsamma.

Nu talades också om äganderättsförhållandena, som från vissa politiska synpunkter äro förhatliga, och att jag skulle försvara dessa. Jag vill säga, att jag ej bryr mig om äganderättsförhållandena. Vad som för mig är avgörande är, att vi skola skydda och vårda fisket och icke förstöra det eller göra det sämre än det är. Jag vill hävda, att det enda sättet att vårda hummerfisket är att sörja för, att den undermåliga hummern kastas tillbaka i sjön. Då skola vi icke komma med bestämmelser, som motverka efterlevnaden av stadganden i sådan riktning. Vi skola i stället vidtaga sådana åtgärder, att hummerfisket blir bättre än det är. När man med den ena handen har givit oss en kungl. förordning, som säger, att hummern skall hava ett visst mått för att få fångas, skall man icke med den andra handen försvaga detta hjälpmedel för vården av hummerfisket genom att införa fiskerätsbestämmelser, som fresta till brott mot skyddsbestämmelserna.

Jag yrkar, herr talman, avslag å Kungl. Maj:ts förslag i vad det gäller fisket på Väderöarna och att vid kommande utarrenderingar av kronans egendomar fisket skall frigivas. Det är detsamma, som jag angivit i min reservation. Jag skall alltså be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Osberg: Herr talman! Jag skall icke bli va mångordig, utan jag vill bara säga, att jag hyser en rakt motsatt uppfattning mot den, som min ärade länskamrat herr Andersson i Grimbo har gjort sig till talesman för i fråga om skyddandet av hummerfisket. Detta torde nämligen fiskarna själva kunna bedöma bättre än herr Andersson i Grimbo. Jag har talat vid flera av dem. De säga, att här är det icke fråga om den undermåliga hummern, som herr Andersson i Grimbo gjort sig till talesman för, utan fiskarna själva hava in-

tresse av att se upp med dem, som möjligen skulle vilja behålla undermålig hummer. Jag tror också, att de kontrollera varandra, så att man icke behöver hysa några farhågor för att hummerbeståndet skall bortelimineras, därest man gör denna eftergift.

De flesta av herrarna komma ihåg min ståndpunkt från i fjol. Jag önskar fritt fiske över hela Bohuslän. Jag tror fortfarande, att detta är det enda riktiga. Fiskarebefolkningen där har fått det allt sämre och sämre under de senare åren. Åtskilliga framställningar hava gjorts i riksdagen om hjälp åt denna idoga befolkning. Nu har Kungl. Maj:t ansett, att det skulle vara ett litet handtag för de sämst ställda, de s. k. småfiskarna, om de finge ägna sig åt detta hummerfiske. Detta är åtminstone en lättnad. Vad beträffar de 900 kronor, som herr Andersson talar om, att staten skulle förlora, tycker jag, att det är väl motiverat, att det göres en sådan eftergift för denna fiskarebefolkning. Jag tror för övrigt, att knappast någon befolkning är mera förnöjsam och mera idog än dessa fiskare, och jag tror, att de skola hälsa detta beslut med stor förnöjelse. Vi skola betänka, att alla dessa gränser, som dragas upp vid dessa skär och kobbar där ute, äro icke trevliga för fiskarna, som ständigt skola hava den oron över sig, att de kanske äro ute på olovligt fiskevatten.

Vad beträffar denna eftergift, är den också en ren bagatell. Det är icke något stort område, som kronan äger i norra Bohuslän, d. v. s. inom Vette. Tanums och Kville härad. Jag tycker, att det skulle vara tråkigt, om kammaren ginge med på herr Anderssons i Grimbo hemställan i detta fall. Det behöves nog, att vi tänka mer än vi gjort på fiskarebefolkningen. Detta är dock ett litet handtag.

Det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström: Jag hade tillfälle att i fjol tillkännagiva, att jag inte var synnerligen insatt i dessa förhållanden, så att jag med någon sakkunskap kunde yttra mig om dem. Jag sade emellertid då, att jag trodde det skulle bli ganska svårt att upprätthålla strandägarnas rätt till hummerfisket, om man i övrigt frigåve rätten till fiske vid respektive stränder, och jag måste säga, att då herr Andersson i Grimbo nu motiverat sitt avslagsyrkande med att hummerfisket skulle spolieras, därest Kungl. Maj:ts förslag godkändes, tror jag i alla fall att värden om fisket blir svår att upprätthålla, då man frigivit fisket i övrigt. Jag vill upprepa vad jag sade i fjol, att det är på det sättet, att om man nu sätter ut sådana här s. k. ålryssjor, som man får göra även på detta område, så går som bekant hummern även i dessa ryssjor, och jag frågade då kammaren i fjol: Tro verkligen kammarens ledamöter, att om man får en hummer i en ålryssja, man då kastar den »över bord»? Jag tror, att detsamma gäller de små humrar, som herr Andersson i Grimbo vill vara rädd om. Man skall fånga endast dem, som hålla måttet, menar han, och de andra skall man kasta i sjön igen. Men om man befarar, att i ålryssjorna även gå små humrar, som äro mindre än de, som enligt lag få fångas, så kanske man inte vinner så mycket på att i detta fall avslå Kungl. Maj:ts framställning.

Sedan vill jag beträffande den ekonomiska sidan av saken, nämligen att staten i detta fall skulle förlora en inkomst av 900 kronor om året, säga, att det är visserligen sant, att det är en ren gåva åt denna befolkning. Vi ha talat mycket om subvention vid åtskilliga tillfällen, och detta lär vara en subvention, det kan man inte komma ifrån, men jag anser i alla fall, att då det gäller denna detalj i fråga om förevarande fiske, man inte vinner något ur värdsynpunkt för hummerfisket genom att på detta sätt endast säga nej. Jag menar sålunda, att då fisket i övrigt är frigivet, det inte är stor mening i att

*Ang.
frigivande
till allmänt
begagnande
av vissa
fjosen vid
väskusten.
(Forts.)*

Ang.
frågande
till allmänt
begagnande
av vissa
fisker vid
västkusten.
(Forts.)

upprätthålla rätten till hummerfiske för strandägarna, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Herr Osberg tycktes ömma för fiskarna och yttrade något om att inte jag skulle göra detsamma. Jag vill i förbigående säga, att jag tror mig ömma för dem lika mycket som herr Osberg, fastän herr Osberg pratar så mycket både nu och annars. Då han säger, att han är sakkunnig, emedan han frågat fiskare, kanske är det precis på samma sätt som då en riksdagsman på sin tid gjorde gällande, att han var sakkunnig i fråga om sjöförsvaret, därför att han hade en son, som excerserat vid flottan, och han hade frågat sonen och denne svarat så och så. Då visste han allting själv. Det är likadant med herr Osberg, som frågat fiskarna, vilka sagt på det eller det sättet. Men han kan väl tänka något själv och då försöka vederlägga vad jag säger, att enda sättet att vårda fisket är att kasta tillbaka undermåliga humrar. Det ligger i sakens natur, att hummertillgången blir mindre och mindre, om ingen tänker på att vårda hummerfisket eller har intresse därav.

Herr Osberg säger, att det är så litet, som staten skänker efter. Det gäller ändå 900 kronor. Är detta ett litet belopp, så ginge det väl an, om det bleve till nytta för någon. Fiskarebefolkningen har emellertid ingen nytta härav och får ej heller i framtiden någon fördel härav, ty det blir endast de första dagarna, som det bliver givande fiske. Sedan blir stammen mindre, och det blir snart utfiskat. Hummern anses ju nämligen vara stationär, och den kommer därför att bli mindre talrik år från år.

Det är visserligen riktigt, som herr Osberg säger, att det finns många gamla fattiga fiskare i dessa trakter. Men detta veta vi förut, och det är för övrigt på alla håll och inom alla yrken, så den saken behöver inte herr Osberg tala om för oss. Herr Carlström kunde vidare inte gå med på min ståndpunkt. Jag har ju talat åtskilligt om detta i utskottet, men det skall man ju inte nämna något om här i kammaren. Det är visserligen endast två, som reserverat sig, men det fanns dock flera, som hade en annan mening än utskottsmajoriteten. Jag är ju inte den, som vill försvåra fisket mer än någon annan, men då det gäller att fisket skall hållas vid makt och förbättras, är det väl riksdagen, som i första hand skall vårda sig om fisket, så att det icke försämras, och nu har jag endast velat säga, hur jag anser förhållandet vara med hummerfisket. Den kungl. propositionen innebär en direkt försämring av hummerfisket. Visserligen är det så, att olika områden skjuta in några kilometer i de kronan tillhöriga områdena, men då hummerfisket blir frigivet komma inte heller grannarna att bry sig om att skydda fisket.

Jag skall emellertid, herr talman, be att få ändra det yrkande om bifall till reservationen, som jag tidigare framställt, och i stället be att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Johansson**: Herr talman! Vad som föreslås i den kungl. propositionen är ju i själva verket ingenting annat än att kronan bör nu påtaga sig ungefär samma eftergifter som man förra året ålade de enskilda strandägarna. Här är det emellertid endast fråga om ett mycket litet område, som i det stora hela icke betyder så mycket.

Herr Andersson i Grimbo påstod, att fisket skulle försvagas genom den föreslagna åtgärden. Jag vill för min del hoppas, att även fiskarna följa lagar och förordningar, och jag har ingen anledning att betvivla detta. Det har varit en annan fråga inför regeringen, som visar, att även fiskarna ha en stark känsla för ett rationellt fiske och dess skyddande — det har jag sett i en framställning, som inkommit rörande införande av minimimått för en annan fisk-sort, nämligen kolja. Bakom denna framställning stodo även fiskare och

deras organisationer, och jag fick en stark känsla av att fiskarna själva verkligen kommit till insikt om vikten av att driva fisket rationellt och ordna fiskeförhållandena så, att de ställas på lång sikt.

De utredningar, som gjorts i ärendet av personer, som stå förhållandena nära, ha vitsordat önskvärdheten av den åtgärd, som här föreslås, och det är också samma vitsord, som bestämde riksdagens beslut förra året, då vi behandlade dessa fiskerättsfrågor i fråga om västkusten. Jag tror, att herr Anderssons i Grimbo farhågor äro ogrundade, och att man mycket lugnt skall kunna godkänna propositionen.

Herr Brännberg: Herr talman! Jag tror att fiskarkåren i Bohuslän är jordbruksministern och regeringen tacksam för att denna proposition framlagts. Att det är till befolkningens bästa, är jag alldeles övertygad om. De farhågor, som herr Andersson i Grimbo uttalat, tror jag icke föreligga, och jag tror inte man kan sätta likhetstecken mellan de jaktmarker, som finnas på Grimbo, och de här ifrågavarande områdena. Av den utredning, som verkställts beträffande hummerfisket, framgår, att hummern är en havets vagabond. Den kanske en kort tid, några veckor, kan vistas inom ett visst fiskevatten, men sedan förflyttar den sig ganska långt ut till havs.

Jag hade emellertid inte begärt ordet för att bemöta herr Andersson i Grimbo, utan närmast för att ställa en fråga till jordbruksministern, huruvida han beaktat det beslut, som fattades här i andra kammaren i fjol, vari andra kammaren med stor majoritet begärde, att man skulle utreda frågan om inlösning av hummerfisket i norra Bohuslän, d. v. s. Vette, Tanums och Kville härad. Det var en mycket starkt uttalad önskan från denna kammare, att en sådan utredning skulle verkställas, och det gavs under hand ett halvt löfte från den dåvarande regeringen, att den skulle respektera andra kammarens vilja och verkställa en sådan utredning. Jag skulle undra, huruvida den nuvarande regeringen har för avsikt att vid sidan av de övriga utredningarna även beakta andra kammarens beslut av år 1928.

Herr Osberg: Herr talman! Jag skall endast till en början säga, att herr Anderssons i Grimbo sakkunskap och min på detta område kan vara ungefär detsamma. Vi äro dock båda representanter för Bohuslän, och när jag tillhör norra Bohuslän, där spörsmålet egentligen hör hemma, anser jag mig ha rätt att göra mina inlägg i denna fråga. Det område, som det nu gäller, har ingenting att göra med de farhågor, som herr Andersson påpekade, nämligen att om blott denna eftergift inte komme till utförande, skulle hummerfisket vara säkerställt. Om det varit på det sättet, herr Andersson, skulle jag naturligtvis inte alls gått emot Eder tankegång.

Herr Brännberg förde på tal frågan om hur herr statsrådet ställer sig till utredningen om hummerfisket i allmänhet. Det yrkades nämligen av herr Jeppsson i fjol, att det måtte bli en utredning om detta spörsmål, och detta vann andra kammarens bifall. Jag hade nu tänkt interpellera i frågan, ty då hade man ju kunnat få spörsmålet belyst på ett helt annat sätt, men då herr Brännberg liksom på förhand gjort denna interpellation, vill jag instämma i vad han sagt. Jag kan försäkra herr statsrådet, att de bohuslänska fiskarna inte komma att slå sig till ro med mindre dessa snäva gränser upphävas. Det var ett stort möte i Strömstad förliden höst, sammankallat av strandägarna. Alla voro högst missbelättna, därför att fjolårets beslut innefattade frigivande av de s. k. mindre ålryssjorna, och man förklarade där, att när dessa ålryssjor kunde placeras ut var som helst, så ha dessa redan vittjat utav, då den tillättna tiden för hummerfisket inträffar. Det vittnades från de 40—50 representanter för strandägarna, som voro närvarande vid mötet, att man allmänt beklagade, att

*Ang.
frigivande
till allmänt
begagnande
av vissa
fisker vid
västkusten.
(Forts.)*

*Ang.
frigivande
till allmänt
begagnande
av vissa
fisken vid
västkusten.
(Forts.)*

fjölårets riksdag fattat detta beslut, och att man nu komme att göra anspråk på ersättning för detta, nämligen att man genom dessa ålryssjor vittjar hummer från strandägarnas område. Detta krav kommer att framställas, och då tycker jag, herr statsråd, det vore bäst att draga ut konsekvenserna härav på en gång och göra en allmän utredning om hela spørsmålet.

Nu ha strandägarna rätt att framställa sina anspråk ända till 1933 — vill jag minnas. Inom nämnda tid skola de emellertid ha gjort sina krav gällande. Jag är emellertid säker på, att dessa komma att framföras redan instundande sommar. Det är kanhända svårt för herr statsrådet att taga hand om detta spørsmål på rak arm, och jag tror därför, att det som sagt varit lämpligast att interpellationsvis framföra denna fråga. När nu frågan likväl är förd på tal, kan det inte falla mig in att framställa en interpellation i ärendet, men jag skulle dock vilja vädja till herr statsrådet att sätta sig in i denna fråga. Då det emellertid är svårt för herr statsrådet att ge svar på denna fråga genast, skall jag under hand be att få besked. Skulle det vara på det sättet, att herr statsrådet inte anser det lämpligt att vidtaga den av andra kammaren begärda utredningen, kan jag försäkra herr statsrådet, att det vid nästa riksdag kommer att motionsvis föreslås en sådan undersökning om frigivandet av fisket i Bohuslän. Herr statsrådet förstår, att när det bohuslänska fisket representerar halva värdet av hela rikets fiske, är det inte mer än rätt att statsmakterna ägna frågan sin uppmärksamhet. Jag tror det skulle bli till mycket stor fördel, om man kunde bli av med hela denna apparat med den s. k. strandäganderätten. Strandägarna ha så gott som allesamman förklarat sig villiga att avstå från denna och utlämna sitt fiske mot skälig ersättning i de fall, där de kunde anses vara berättigade till sådan ersättning.

Det är med dessa få ord, herr statsråd, som jag vill vädja till Eder, herr statsråd, att ingående pröva detta förslag, och det skulle vara intressant, om man under riksdagens lopp kunde få besked om, hur herr statsrådet ställer sig till spørsmålet.

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Herr statsrådet nämnde, att fiskarnas intresse för en god fiskevård hade visat sig i att de nyligen uttalat sig för införandet av minimimått på kolja. Men när han ställer den diagnosen på fiskarbefolkningen och deras sinne för att skydda fisket genom att göra jämförelse med kolja, är det alldeles fel. Denna framställning ha fiskarna gjort därför, att det fångades så mycket kolja, att priset sjönk, och man tänkte därför, att om man kunde få bort alla småkoljor, skulle det löna sig bättre att enbart sälja stora koljorna. Men det är stor skillnad beträffande detta och hummerfisket. Då det gäller kolja, betraktar man det förråd härav, som finnes i havet, såsom outtömligt. Så är det även en annan skillnad, nämligen att de många undermåliga koljor, som kastas tillbaka i havet, redan äro döda. De dö nämligen omedelbart som de komma upp ur vattnet, under det hummern en längre tid kan leva ovan vattnet. Meningen med att kasta den undermåliga hummern tillbaka i vattnet är, att den skall komma tillgodo någon annan gång. Så är emellertid inte fallet beträffande koljan, där bestämmelserna om minimimått endast avse att utgöra ett skydd mot för starkt prisfall. Herr statsrådets jämförelse är således inte tillämplig i detta fall. För övrigt ha fiskarna gjort på samma sätt även beträffande makrillen. Då det en sommar inträffade ett starkt prisfall på makrill, kastades tusentals tjug tillbaka, men alla voro då redan döda. Eljest brukar staten, Kungl. Maj:t och riksdagen värda och främja vad som har värde — detta må vara materiellt eller kulturellt — men i detta fall tyckes det bliva tvärtom, ifall Kungl. Maj:ts och utskottets förslag följes.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl

berörda hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet avlättna proposition; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Grimbo, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet avlättna proposition.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppreningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

Herr statsrådet *Johansson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 176, angående upplåtelse till svenska betes- och vallföreningen av tomtplats för institutionsbyggnad å Ultuna egendom i Uppsala län.

Nämnda proposition bordlades.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av visst nybyggnadsbelopp;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i grunderna för statsbidrag till inredande av nya vårdplatser för vuxna vid centralsanatoriet i Hällnäs; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utläggande av vissa statsgruvefält inom Norrbottens län; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om vissa ändringar i den vid avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk fogade tjänsteförteckningen m. m.;

nr 19, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om anslag för bidrag till kostnaderna för omläggning av allmänna vägen Tumba—Uttran;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier; och

nr 21, i anledning av väckta motioner om pension åt konstnären Nils Forsberg.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

*Ang.
frigivande
till allmänt
begagnande
av vissa
fisken vid
västkusten.*

(Forts.)

§ 13.

Ang.
vissa änd-
ringar i vill-
koren för un-
derstöd från
Vadstena
krigsmans-
huskassa.

Vidare upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i villkoren för understöd från Vadstena krigsmanshuskassa.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 255, hade herr *Bäcklund m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta om avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning angående vissa i motionen under punkterna 1—5 angivna frågor rörande understödtagare från Vadstena krigsmanshuskassa.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte i samband med prövning av ett utav arméförvaltningens civila departement i skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 december 1928 framlagt förslag om ändrade bestämmelser rörande utbetalning av underhållsförmåner till Vadstena krigsmanshuskassas underhållstagare taga under övervägande frågan om eventuella jämkningar i nu gällande villkor för rätt till dylikt underhåll.

Mot vissa delar av utskottets motivering, avseende begravningshjälp från Vadstena krigsmanshuskassa, hade reservation avgivits av herrar *Bäcklund* och *Höglund* i Göteborg.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman! I en motion, som väckts i det ärende, som behandlas i bankoutskottets förevarande utlåtande nr 22, har det hemställts om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående vissa frågor rörande understödtagare från Vadstena krigsmanshuskassa. Utredningen ansågs av motionärerna böra avse att undersöka, för det första, huruvida det nu utgående underhållet — inberäknat det dyrtidstillägg om 150 kronor för år, som nu utgår — kan anses vara tillräckligt för dessa pensionärens försörjning. Denna punkt har utskottet avstyrkt. För det andra borde undersökas, huruvida begravningshjälpen om 30 kronor kan anses stå i lämpligt förhållande till nuvarande penningvärde. Den punkten har också positivt avstyrkts av utskottet. Punkten 3, som avsåg en undersökning, huruvida den för åtnjutande av underhåll stadgade levnads- och tjänsteåldern kan anses till sin längd m. m. lämpligt bestämd, har tillstyrkts av utskottet. Punkten 4, huruvida grunderna för utbetalande av ovannämnda korprals- och vicekorpralstillägg kunna anses vara gent emot vissa indelta soldater rättvist bestämda, och punkten 5, huruvida efterlevande maka efter underhållstagare bör komma i åtnjutande av änkepension, hava däremot båda avstyrkts av utskottet. Det är alltså en enda punkt i motionärernas hemställan, som utskottet gått in för att skriva till Kungl. Maj:t om.

Jag och herr Höglund i Göteborg hava reserverat oss för bifall i vad det gäller ytterligare en punkt, och det är frågan om begravningshjälpen. Denna utgår för närvarande med 30 kronor. År 1917 tillsattes en kommitté för utredning i underhållsfrågan, vilken kommitté hade sin utredning färdig 1919. Denna kommitté föreslog bl. a., att begravningshjälpen skulle utgå med 100 kronor i stället för de 30 kronor, som hittills utgått. Emellertid har detta spörsmål icke vunnit sin lösning på det sätt, som kommittén förordat, utan de 30 kronorna utgå alltjämt. Jag har inom utskottet fallit undan för utskottsmajoritetens mening i alla övriga punkter, där utskottet icke velat gå in för motionärernas förslag. Men jag har ansett, att detta lilla krav om förhöjning av begravningshjälpen även borde få komma med, när nu frågan

ändå genom arméförvaltningens åtgärd ligger under utredning. Däröfver handlar alltså nu reservationen, och det är endast en ändring i motiveringen, som påyrkas, för att man icke skall förhindra, att äfven denna fråga får ventileras vid utredningen. Riksdagen får ju sedan taga ställning till frågan, huruvida begravningshjälpen skall utgå med det ena eller andra beloppet. Vi hava icke gått in för att fixera något visst belopp, men vi hava ansett, att frågan om en förhöjning av denna begravningshjälp utöfver de 30 kronorna borde kunna få undersökas i samband med utredningen av andra spörsmål, som beröra indelta soldaters understödsförhållanden.

Jag anser för min del, att de gamla knektarna, som nu stå på avskrivning — hela indelningsverket står ju på avskrivning — borde få vederfaras den förmånen, om jag så får säga, att de kunna få »en hederlig begravning» på statens bidrag. Och det kan man icke säga, att dessa gamla indelta soldater kunna få med en begravningshjälp på 30 kronor. Hade det gällt en avskrivning av militarismen eller en begravning av militarismen i allmänhet, kunde jag kanske icke påverkat så värst många här i kammaren att följa mig. Men nu gäller det en sak, varom riksdagen varit enig, nämligen att avskriva det gamla indelningsverket. Och då bör man, som jag uttryckte mig, ge de gamla knektarna hjälp till en hederlig begravning. Det äro dessa gamla soldater väl värda. Och jag tycker, att man icke borde motsätta sig en ändring i motiveringen, som kunde göra det möjligt, att denna fråga bleve utredd i samband med öfriga hithörande spörsmål.

Kostnaderna för detta skulle heller icke bli så stora. Den kommitté, som tillsattes 1917, beräknade — utgångsläget var då år 1919 — att kostnaderna för en förhöjning av begravningshjälpen från 30 till 100 kronor skulle uppgå till sammanlagt 30 å 40,000 kronor om året, och det beräknades, att denna kostnad skulle uppstå under de närmaste 15 åren. Nu hava 10 år gått sedan dess, och man kan ju med säkerhet säga, att om utredningen kommer till stånd, så dröjer det ytterligare ett år, eller alltså sammanlagt 11 år av dessa 15, innan man kan genomföra någonting i detta avseende. När sedan dessa 15 år gått, är ju hela frågan på avskrivning. Kostnaderna komma sedan att minskas successivt undan för undan. Det tillträder inga nya befattningshavare, och de gamla gå bort, ty de äro ganska till åren komna, en hel del av dem. Ur kostnadssynpunkt synes mig därför icke riksdagen kunna motsätta sig, att denna fråga får utredas i samband med öfriga spörsmål, och därför hava jag och herr Höglund reserverat oss. Vi äro visserligen endast två från utskottet, som stå för reservationen, men det faktiska läget var, att det var flera ledamöter inom utskottet, som företrädde den mening, som är uttryckt i reservationen, fastän de icke reserverade sig.

Som sammanfattning av det yrkande, jag kommer att ställa, skall jag be att få yrka, att vad som anförts på sidan 9 i utskottets utlåtande å raderna 8—14, som börja med »Ej heller» och sluta med »väl avvägda», måtte få följande ändrade lydelse: »Ej heller finner sig utskottet kunna förorda beviljandet av understöd åt avliden underhållstagares efterlevande änka.

Däremot synes det måhända kunna ifrågasättas, huruvida ej nu utgående begravningshjälp å 30 kronor efter avliden underhållstagare borde förhöjas, ävensom huruvida nu gällande villkor för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa kunna anses vara i allo väl avvägda.» I öfrigt är vår motivering lika med utskottets.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till det förslag om ändring i motiveringen, som jag här uppläst.

Herr Borggren: Herr talman! Den ärade motionären talade om, att utskottet avstyrkt fyra av de fem punkter, vari framställningar gjorts, men han

Ang.
vissa änd-
ringar i vill-
koren för un-
derstöd från
Vadstens-
krigsmans-
huskassa.

(Forts.)

Ang.
vissa änd-
ringar i vill-
koren för un-
derstöd från
Vadstena
krigsmans-
huskassa.
(Forts.)

glömde att tala om, att det var alldeles omöjligt för utskottet att följa den ärade motionären i de olika punkterna, ty i en punkt hade motionären föreslagit, att en utredning skulle göras om att det underhåll, som dessa gamla indelta soldater hade, rent av skulle bliva en tjänstepension i stället för det direkta understöd som för närvarande utgår till dem. Nu har den ärade motionären stannat vid, att riksdagen skulle uttala sig för att göra en utredning om att den begravningshjälp som nu utgår med 30 kronor skulle i någon mån höjas, och då har han också tillagt, att han anser, att dessa gamla soldater borde kunna beredas en hederlig begravning. Nu har det varit på det sättet, att det aldrig varit någon tanke på att dessa 30 kronor skulle motsvara hela begravningskostnaden, utan meningen har väl varit, att detta endast skulle vara ett bidrag till den, och man får väl också betrakta saken på det sättet, att icke alla indelta soldater, när de sluta, äro i så knappa omständigheter, utan att de kanske rent av själva kunna bidraga till sin begravning. Jag tror överhuvud taget, att det förhåller sig på det sättet.

Utskottet har icke velat intaga någon principiell ståndpunkt i denna sak, man har icke velat binda sig på ett så tidigt stadium och tillmötesgå reservanterna i den framställning som de gjort. Jag tycker, att utskottet ändock har tillmötesgått motionärerna ganska betydligt, då man föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t på grund av den motion, som väckts, och där har man ju gjort det uttalandet, att arméförvaltningens civila departement skulle taga frågan under överbäggande, och man skulle, ifall det gavs tillfälle därtill, göra vissa jämkningar i utbetalningarna eller i det underhåll som utgår till dessa gamla indelta soldater från Vadstena krigsmanshuskassa. Jag tror för min del, att det är ett ganska långt tillmötesgående som utskottet gjort, och skulle det varit som jag och flera med mig tänkt oss, så borde utskottet gått på rent avslag och icke bifallit motionen alls. Jag tycker för min del, att motionären borde varit mycket glad över det tillmötesgående utskottet i detta fall visat, och jag tror också, att saken kan vara på det sättet, att även begravningshjälpen kan tagas i överbäggande vid den utredning, som är avsedd att komma till stånd.

På grund av vad jag anför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Höglund i Göteborg: Herr talman! Jag vill säga, att man skall enligt den föregående ärade talaren icke hava stora anspråk för att vara belåten med det utlåtande, vartill utskottet kommit. Vad som egentligen förvånar mig i denna sak är, att utskottet har gått emot det av motionärerna anmärkta förhållandet rörande begravningshjälpen. Det såg verkligen ut vid den första preliminära behandlingen, som om alla voro ense om, att denna begravningshjälp, om det nu överhuvud skulle vara begravningshjälp, vore allt för liten tilltagen. Nu sade den föregående ärade talaren, att den är att betrakta som ett bidrag åt de efterlevande, den är ett bidrag till stärbhuset. Ja, vilken begravningshjälp är icke ett bidrag till de efterlevande till begravningskostnaderna? Det är väl ett egendomligt sätt att motivera ett avslag, att en begravningshjälp är ett bidrag till stärbhuset. Jag vill säga det, att skall man tala om begravningshjälp, bör det i någon mån vara en summa som motsvarar kostnaderna. Jag tror, att om man t. ex. gör jämförelse med vad sjukhusskorna och en del begravningskassor utbetala i barnbegravningshjälp, så är väl denna i det närmaste 100 procent högre än detta bidrag är. Antingen skall man ge ett rimligt belopp eller också ingenting, och 30 kronor som bidrag till begravningskostnader är väl detsamma som ingenting. Därför ansåg jag för min del, att jag utan betänkan kunde stödja reservationen, särskilt i vad den gällde denna punkt. Jag vill erinra den föregående ärade talaren om, att

motionären har måst släppa icke mindre än tre av dessa punkter, i vilka utredning yrkats, och då är man väl ganska belåten, när man är så blygsam, att man av fem punkter släpper de tre bara för att få något igenom.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Johanson* i Huskvarna och *Lindley*.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen till en början framställd proposition beträffande utskottets hemställan blev densamma av kammaren bifallen.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på bifall till det av herr *Bäcklund* i avseende härå under överläggningen gjorda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 14.

Slutligen föredrogos vart för sig:

första lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion angående lagstiftning av visst innehåll rörande under fideikommissrätt innehavd lös-
egendom; och

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående användningen av arbetslösa för torrläggning av vissa försumpade marker.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 50, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i arrendevillkoren för arrendatorn av kronoegendomen *Hångsdala* nr 16 *Trädgården* i *Skaraborgs län*;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter m. m.;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av *Byske* och *Åby älvars flottningsförening*;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i *Tomelilla*.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan *Sverige* och *Kina* undertecknad tulltraktat;

Ang.
vissa änd-
ringar i vill-
koren för un-
derstöd från
Vadstena
krigsmans-
huskassa.
(Forts.)

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående jordfrågans lösning i hela dess vidd på grundvalen av en effektiv rättsordning;

nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en ny egnahemsorganisation;

nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbud i vissa fall för enskild person att med äganderätt besitta fast egendom;

nr 13, i anledning av väckt motion om lagändring i syfte att bolags bulvanhemman skola tillfalla staten m. m.;

nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande vissa ändringar i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom;

nr 15, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående dels en effektiv rättsordning för bildande av nya jordbruk, tryggad genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt, dels ock lagstiftning om expropriation av jord för bildande av nya jordbruk;

nr 16, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en effektiv rättsordning för frilösning av sociala arrendejordbruk, tryggad genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt;

nr 17, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i de sociala arrendelagsbestämmelserna;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning rörande expropriation av mark för förbättring av ofullständiga jordbruk m. m.;

nr 19, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en effektiv rättsordning för anskaffande av tomtmark till bostäder och andra skäligen behov, tryggad genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt;

nr 20, i anledning av väckt motion om retroaktiv tillämpning av gällande arrendelagar;

nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande en effektiv rättsordning för lapparnas jordbruks- och bostadsfråga m. m., tryggad genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt;

nr 22, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 (nr 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion, II:202, angående anordnande av sexualhygienisk undervisning och upplysningsverksamhet.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Herr *Hällgren* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 165, angående inlösen av enskilda tillhöriga laxfisken i Mörrumsån.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 405, bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.50 e. m.

In fidem
Per *Cronvall*.